

Flerspråkig kartläggning av avkodning och läsning

Stockholm 2011-03-16

elisabeth.linden@spsm.se gunilla.salo@spsm.se Specialpedagogiska skolmyndigheten

Några definitioner

- **Modersmål** Det språk som barn lär sig först.
- **Förstaspråk** En individs modersmål.
- **Andraspråk** Det språk man lär sig och använder sedan ett första språk etablerats.
- **Moderna språk** Modersmål i olika kulturer, många av dem officiella språk i flera länder.
- **Bilingualism** När en individ eller ett samhälle regelmässigt använder två språk.
- **Tvåspråkighet** Användning eller behärskning av två språk.
- **Flerspråkighet** Användning eller behärskning av flera språk. Flerspråkighet och tvåspråkighet är i princip samma fenomen.

Några definitioner forts.

- **Majoritetsspråk** Språk som i ett flerspråkigt samhälle används av den dominerande befolkningsgruppen.
- **Minoritetsspråk** Språk som i ett flerspråkigt samhälle används av en språklig minoritet.
- **”Annat modersmål än svenska”** Gruppen är mycket heterogen, olika orsaker påverkar.
- **”Med utländsk bakgrund”** Individ som antingen är utrikes född eller född i Sverige med båda föräldrarna utrikes födda.

(Norrby & Håkansson, 2007, Damber, 2010, SCB, 2011)

Bakgrund

Skolan har svårt att avgöra om flerspråkiga elever har läs- och skrivsvårigheter som beror på specifika svårigheter som dyslexi eller om det hänger samman med själva skriftspråkstillägandet på ett andraspråk.

Tidig upptäckt

”Om man inte identifierar problemen tidigt, löper man stor risk att hamna i en situation där eleverna är resistenta även mot god pedagogik. Elever som inte utvecklar fonologisk medvetenhet, ordförråd och ”print awareness” (det vill säga bokstavskunskap och andra kunskaper om texter och läsning) under förskoleåren löper stor risk att misslyckas med sin läsinlärning.”

(Myrberg, 2009)

Flerspråkig språkutveckling

- Majoriteten av världens barn är flerspråkiga.
- En del barn tillägnar sig två eller flera språk samtidigt.
- Flerspråkiga barn utvecklar skilda ordförråd.
- Språklig ålder.
- Transfer.
- Kodväxling.
- Olika varianter av språklig socialisation.
- Påverkar hur skriftspråk presenteras vilket har betydelse för läsinlärningen.

(Salameh, 2003, 2008)

Andraspråkstillägnande och framgång i skolan

Ankomstålder	Tidsåtgång – skolans läsämnena
5 – 8 år	3 – 8 år
8 – 11 år	2 - 5 år, kan oftast läsa och skriva på modersmålet
12 - 15 år	6 - 8 år, höga krav i skolan

(Thomas & Collier, 2002)

Undervisning på flera språk

- Elever som undervisas parallellt på sina båda språk, modersmål och andraspråk, under minst sex år når bättre resultat än enspråkiga elever.
- De når också bättre resultat än tvåspråkiga elever som fått mer begränsad undervisning på modersmålet.

(Thomas & Collier, 2002)

Språk- och kunskapsutveckling

Elever med annat modersmål än svenska

Skolinspektionen

- Saknar kunskap om elevernas bakgrund och nivå.
- Svagt flerspråkigt och interkulturellt perspektiv.
- Oklart om ämnet svenska som andraspråk.
- Modersmålsundervisningen lever sitt eget liv.

(Skolinspektionens Rapport 2010:16)

Flerspråkiga elevers läsning och skrivning

- Fonologisk medvetenhet och utvecklingsnivå i andraspråket.
- Utvecklingsnivå i förstaspråket.
- Val av läsinlärningsspråk.
- Ortografins betydelse.
- Flerspråkighet och dyslexi.

(Hyltenstam, 2010)

Språk i världen

- Ca 6000-7000 språk.
- Ca 1000 skriftspråk.
- Ca 100 skriftsystem.

Ytliga och djupa ortografier (grov indelning)

1. finska, albanska, turkiska, somali, italienska, spanska

2. tamil, persiska, kurdiska, sorani, arabiska, vietnamesiska, svenska, norska, tyska, holländska

3. engelska, urdu, danska

4. thai

(Goulandris & Snowling, 2003)

Indelning av några europeiska språk utifrån stavelsestruktur och ortografiskt djup

		Ortografiskt djup			
		← Ytlig			Djup →
Stavelsestruktur	Enkel	Finska	Grekiska Italienska Spanska	Portugisiska	Franska
	Komplex		Tyska Norska Isländska	Holländska Svenska	Danska Engelska

(Fritt efter Seymour et al., 2003)

Vad är dyslexi?

- Fonologisk förklaringsmodell av dyslexi.
- Specifik typ av läs- och skrivsvårigheter som har sin grund i bristande förmåga att hantera det fonologiska systemet, språkets ljudmässiga struktur.
- Svårigheter med att avkoda ord, läsa med flyt och förståelse och att stava vilket ger konsekvenser.
- Dyslexi är en av flera orsaker till läs- och skrivsvårigheter.

<http://www.dyslexiforeningen.se>

Dyslexi på flera språk

- Dyslexi är lika vanligt förekommande hos flerspråkiga som hos enspråkiga.
- Parallella svårigheter med fonologisk bearbetning och avkodning ska kunna observeras på båda språken.
- Dyslexi kan ta sig uttryck på olika sätt beroende på skriftsystem och ortografi i givna språk.

(Salameh 2003, Geva 2006, Hedman 2009, Hyltenstam 2010)

Upptäckt av flerspråkiga elever med läs- och skrivsvårigheter

- Är svårbedömt.
- Tillförlitliga metoder saknas för rimlig bedömning på elevens alla språk.
- Både överidentifiering och underidentifiering förekommer.
- Samverkan mellan olika yrkeskategorier - förstaspråksskarakter, andraspråksskarakter och dyslexiskarakter.
- En dyslexiutredning genomförs av dem som har flerspråkig specialkompetens för detta.

(Hedman, 2009, Hyltenstam, 2010)

Konsekvenser av dyslexi

Varför måste vi upptäcka elever som har dyslexi?

Efter några år av läsmisslyckanden

- Självförtroendet negativt påverkat. Barn förknippar framgång i skolan med att vara "bra".
- Man försöker hitta en annan roll.
- I sämsta fall spelas en negativ självbild ut på olika sätt.
- Den onda cirkeln är igång.

Matteuseffekten

- ”Ty den som har, han skall få, och det i överflöd, men den som inte har, från honom skall tas också det han har”.
- Ordförrådet utvecklas till 80% genom läsning.
- En avancerad läsare kan läsa nästan 2000 ord i veckan under lästimmarna i skolan. (Undersökt av Stanovich.)
- Den minst avancerade läste 16 ord samma vecka.
- Under ett år kan variationen vara 100.000 ord - 50 miljoner ord. (500 gånger mer) (mellanstadiet)

Sekundära konsekvenser för individen

- Begränsad läserfarenhet (det krävs ungefär 5000 timmars läsning för att klara högstadiets faktaböcker). (Räkna – en timme per dag?)

SKÖNLITTERATUR

- Sämre ordförråd.
- Sämre bakgrundskunskaper.

Konsekvenser för samhället

- Variationen i läsförmåga mellan de sämsta och de bästa läsarna ökar upp till 30-årsåldern.
- Arbetslöshetsrisken för ungdomar på en begränsad läsnivå är högre än för de ungdomar som klarar grundskolans krav.
- Livet som vuxen ser olika ut.
- Stora samhällskostnader, förutom de individuella (eventuella) svårigheterna.

Tre nödvändiga förutsättningar för att motverka läs- och skrivsvårigheter

- Tidig upptäckt
- Välutbildade lärare
- Adekvata insatser

Flerspråkig kartläggning av avkodning och läsning.

Strategiplan från
Kunnskapsdepartementet i Norge
2007 - 2009

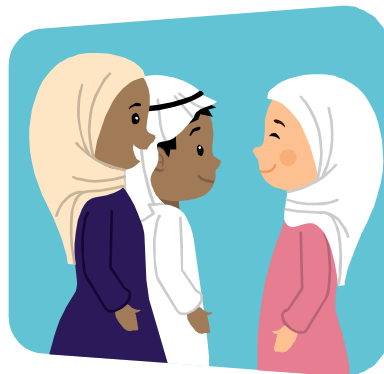

Från 1980 till 2006 har det varit en tredubbling av invandringen i Norge.

Utan denna invandring skulle Norge sakna kompetens inom en mängd områden.

Regeringen ska arbeta mot rasism och för ett tolerant, flerspråkigt samhälle.

Åtgärd 13, kartläggning och utredning av elevens färdigheter och behov.

Syftet är att utveckla material och metoder för att säkra att flerspråkiga elever som verkligen har specialpedagogiska behov, ska få rätt hjälp.

Åtgärden ska också bidra till att elever som är i en typisk andraspråksutveckling, får anpassad undervisning utifrån sin andraspråkssituation, och inte utifrån specialpedagogiska behov.

- Utveckling av prov för kartläggning av läsfärdighet på modersmålet.
- Metoder och material för att hitta flerspråkiga elever med läs- och skrivsvårigheter.
- Kartläggning av sent ankomna elever.

Läsproven

För årskurs två och tre finns proven på

albanska, arabiska, kurdiska badini/kurmanci, kurdiska sorani, persiska (farsi), ryska, somali, spanska, tamil, thai, turkiska, urdu, vietnamesiska och polska.

För årskurs fyra och fem finns proven på

albanska, somali och turkiska.

Materialet består av

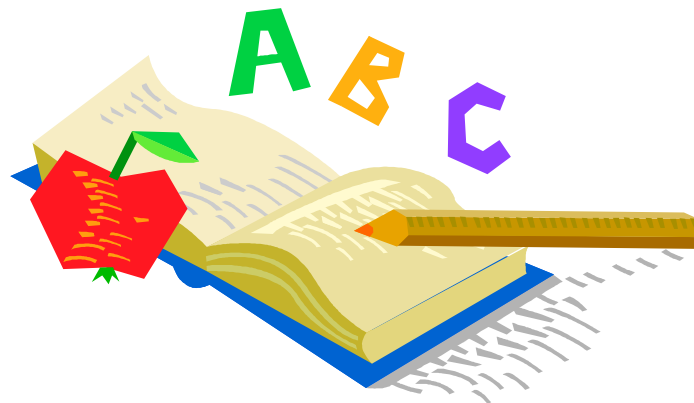
- Elevhäften på alla språken.
- Tvåspråkig lärarhandledning på alla språken.
- Idéhäfte på norska

Årskurs två N (ett S) har sex delprov

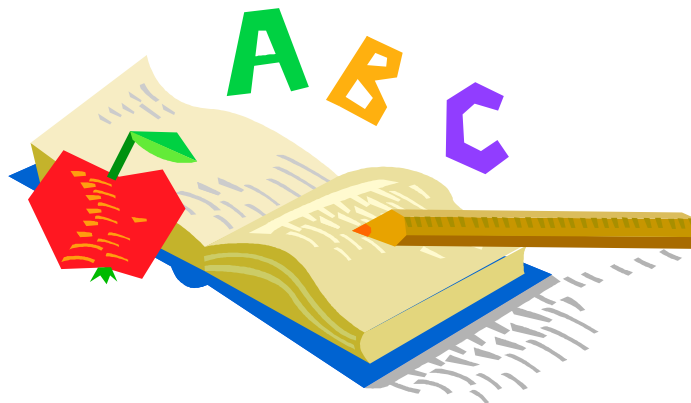
Bokstavsdiiktat, skriva första och sista bokstaven, koppla stora och små bokstäver samt 2 typer av ordläsningsprov

Årskurs tre N (två S) har fyra delprov

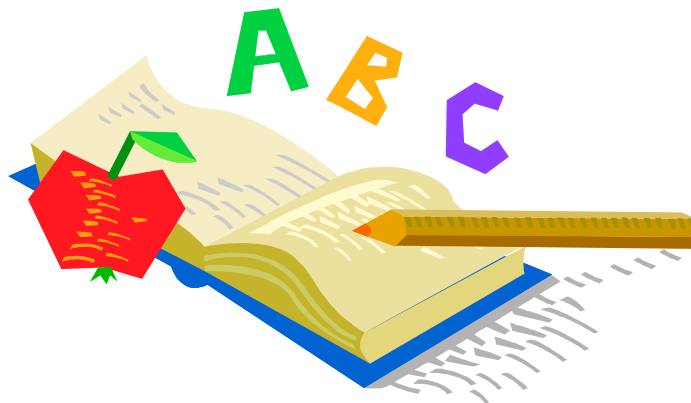
Ordkedjetest, meningsläsning samt två typer
av textläsningsprov

Årskurs fyra och fem N (tre och fyra S) har fem delprov

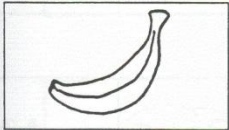

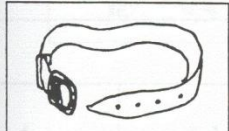
Två typer av ordläsning, två typer av textläsning samt fullföljande av en historia.

Åk 2 (1 i Sverige)
sidan 1.

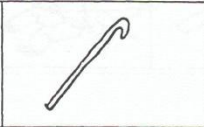
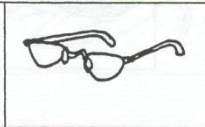

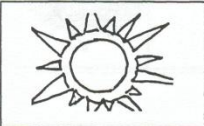
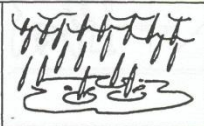
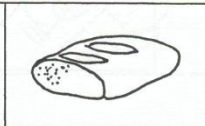
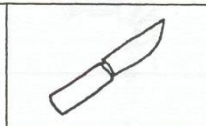

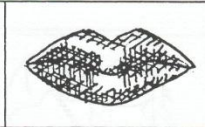
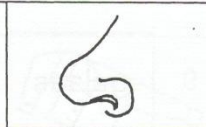

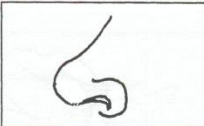
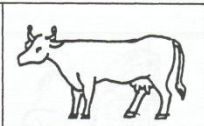

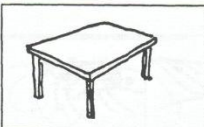
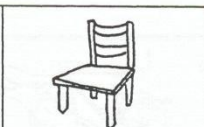
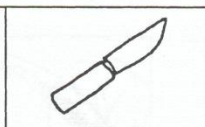
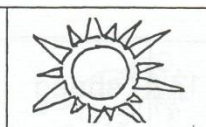
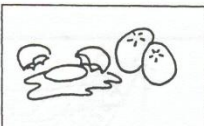

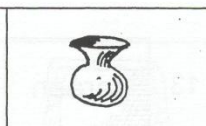
Finn första
bokstaven.

15 sekunder per
uppgift.

A		A	E	O	I
B		J	L	R	N
1		B	T	G	D
2		K	Q	G	X
3		F	S	SH	B
4		B	D	T	F
5		M	B	N	T

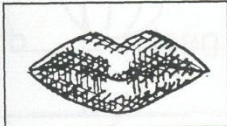
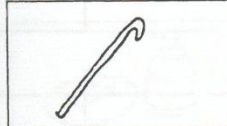

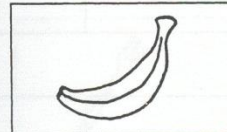
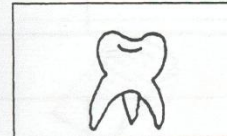

Åk 2 (1 i Sverige)
 sidan 15.
 Kryssa på bilden
 som hör
 till ordet.
 2 minuter.

A	ul				
B	roob				
1	af				
2	buug				
3	sac				
4	miis				
5	ubax				

Åk 2 (1 i Sverige)
sidan 19.

Kryssa över det
ord som
passar till bilden.
2 minuter.

A		liin	il	lib	lix
B		laf	af	afo	far
1		luul	lug	lulo	ul
2		ey / eey	eeg	yey / yeey	erey
3		miis	muusik	muus	mas
4		il	ilmo	ilig	iyo
5		gaari	giddar	geri	guri

Åk 3 (2 i Sverige)
sidan 5.

Dra streck mellan 3
ord.

furegalabjeeb

dheeruluskag

kursisandiiq

gurirootisax

wanaagsactoon

beerlixorod

jirroshaagilig

boqorilalbaab

liinamacun

welidameerseef

shanlogeelwar

tirimirokab

habeenaadaf

shinnimiistus

wadnehalubax

maqasafokeen

koofiadaglug

hawosugbuug

durbaanlabosir

hooyoweynnin

gadowebitimir

timosarebaraf

heesafarmas

yarinanur

gaarifuraneeg

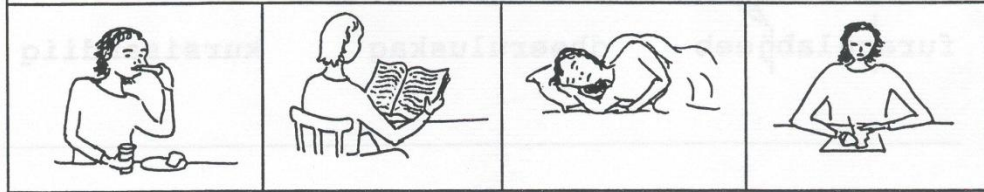
caanokululwiil

akhridabbad

Åk 3 (2 i Sverige)
 sidan 6.
 Sätt kryss på
 bilden som
 passar till
 meningen.
 4 minuter.

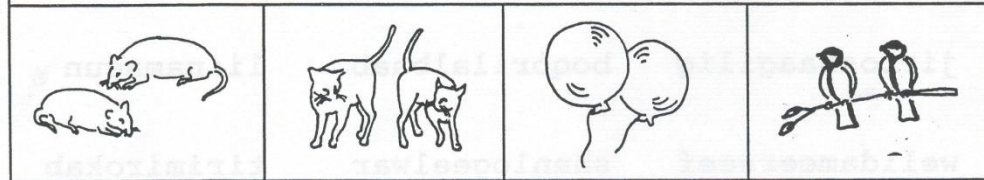
Cabdi wuu sawirayaa.

A

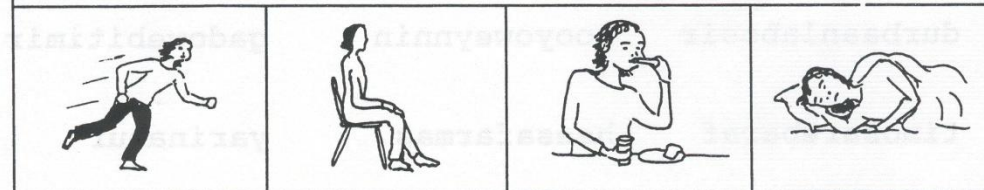
Halkan waxaad ku aragtaa laba doolli / jiir.

B

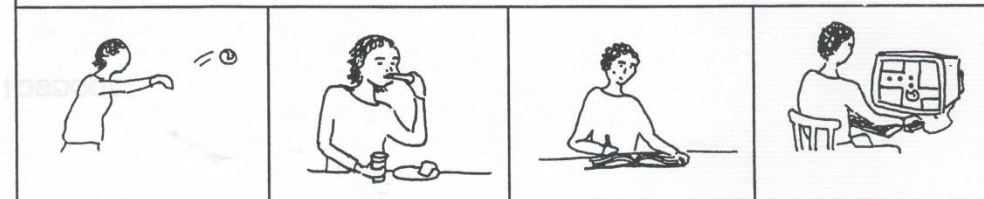
Faadumo way ordaysaa.

1

Cali buug buu qorayaa.

2

Åk 3 (2 i Sverige)
sidan 14.

Läs och färglägg
bilden.

5 minuter.

guduud / cas	= rød
cagaar / akhtar	= grønn
jaalle (jaallo) / hurdi (huruud)	= gul
buluug	= blå

Maryan waxay cunaysaa keeg. Waxay gashantahay dhar buluug ah iyo koofiyad guduud ah /cas.

Yoonis wuxuu cabayaa cabitaan cagaaran / akhtar ah wuxuuna gashanyahay koofiyad jaalle ah / hurdi ah. Surwaal-kiisu waa buluug. Deeqi waxay gashantahay dhar kuwaasoo u midab eg cabitaanka Yoonis. Taajka madaxa u saarani waa guduud / casaan, sida kabaheeda oo kale.

Buufin ayaa u eg wadne, midabkiisuna waa jaalle / hurdi. Buufin kale ayaa wuxuu u eg yahay sida bisha oo kale, midabkiisuna waa buluug. Buufinka wareegsan wuxuu leeyahay midab cagaaran / akhtar ah.

Åk 4-5 (3-4) sidan 13.
Text med flervalsfrågor.
10 minuter.

Akhri casharkan!

Ciyaalka (ciyaalki) / carruurta (carruurti) waxay ku ciyaarayaan barxadda iskuulka iyagoo ku dul wareegays geedka tufaaxa ah, isla markaasna eeygi/eygi waxu taagnaa oo uu ka ciyayee albaabka weyn ee iskuulka laga soo galo.

Ka jawaab su, aalahan!

Ayaa ku cayaarey iyagoo ku dul wareegeys geedka tufaaxa ah?

- Tufaaxi
- Eeygi/ eygi
- Ciyaalka (ciyaalki) / carruurta (carruurti)

SIGASHO

Akhri oo ka jawaab su, aalahan

Dixi, waxaa dhici doonta in maalin qurux badan lagu jiro, waxa sidaa yiri Xasan. Xasan waa ninka iska leh Dixi, oo ah Amal aabaheed. Dixi waxa ay jeceshahay inay soo qabato waxa ay dadka ku tuuraan. Waxyaalahaahi waxay noqan karaan, qoryaha, iniinyaha (miraha) kuuskuusan, ama aallaaba kubbaddaha teeniska ee yaryar. Marka ay ka daba carareyso kubbaddaha, way hilmaantaa wax walba.

"Wadmahadsan tahay, ha taaban kubbadda! Xasuuso waxuu aabe yiri!" ayey tiri Amal. Amal waxay socdaal la aaday Dixi iyo labo

Åk 4-5 (3-4)
sidan 19.
Skriv
fortsättning på
berättelsen.
10 minuter.

SHEEKADAN DHAMEEYSTIR!

Beri baa waxaa jiri jiray wiil dhalinyaro ah oo jeclaa inuu dunidoo dhan soo arko. Wax lacag ah ma haysan, waalidkiisna waxay ka shaqaysan jireen beeraha. Laakiin markasta waxuu heli jiray cunto ku filan, waana caafimaad qabay. Waalidku uma awoodi karayn inay siiyaan lacag iyo dhar uu ku socdaalo, laakiin hooyadiis baa siisay faraanti (fargashi), aabihiisna waxuu siiyey maqas. Walaalihiisna duurka ayey aadeen oo waxay la yimaadeen firinbi/firimbi (turunbo) ay iyagu sameeyeen. Taasna isaga ayaa la siiyey.

Reerkoo (qoyskoo) idil way istaageen oo gacanta u haatiyeen markuu baxay.

Waxii uu lahaa oo idil, shandad (boorso) uu xambaarsanaa ayuu ku ritay. Jid dheer oo cadceed (qorax) leh buu ku socday. Mudo yar ka dib waxa helay oon iyo gaajo.

Hortiisa ayuu waxuu kalu kulmay...

Resultat för åk 2 (1 i Sverige)

Tabell 1. Skåremønster på karteggingsprøven for 2 klasse.

Jaantuska gaadhista darajooyinka ee imtixaanka ukuurgelida ee fasalka 2aad.

Albansk (N=96)

Delprøver <i>Imtixaano</i>	Antall mulige <i>Tirada</i> <i>suuragalka ah</i>	Gjennomsnitt <i>Qiimaha</i> <i>celcelika</i>	Nedre grense <i>Xuduuda</i> <i>hoose</i>
1. Bokstavediktat	20	17	14
2. Å skrive første bokstav	12	10	7
3. Å koble bokstaver	16	12	8
4. Å skrive siste bokstav	12	9	6
5. Ordlesing, ord til bilde	20	11	5
6. Ordlesing, bilde til ord	22	9	4

Somali (N=45)

Delprøver	Antall mulige	Gjennomsnitt	Nedre grense
1. Bokstavediktat	20	16	13
2. Å skrive første bokstav	12	9	6
3. Å koble bokstaver	16	12	9
4. Å skrive siste bokstav	12	8	4
5. Ordlesing, ord til bilde	21	10	4
6. Ordlesing, bilde til ord	21	8	3

Tyrkisk (N=72)

Delprøver	Antall mulige	Gjennomsnitt	Nedre grense
1. Bokstavediktat	20	17	13
2. Å skrive første bokstav	12	10	7
3. Å koble bokstaver	16	13	10
4. Å skrive siste bokstav	12	9	5
5. Ordlesing, ord til bilde	21	15	8
6. Ordlesing, bilde til ord	21	14	8

Urdu (N=79)

Delprøver	Antall mulige	Gjennomsnitt	Nedre grense
1. Bokstavediktat	20	16	12
2. Å skrive første bokstav	12	8	5
3. Å koble bokstaver	16	11	7
4. Å skrive siste bokstav	12	7	3
5. Ordlesing, ord til bilde	21	8	2
6. Ordlesing, bilde til ord	21	8	2

Vietnamesisk (N=118)

Delprøver	Antall mulige	Gjennomsnitt	Nedre grense
1. Bokstavediktat	20	17	15
2. Å skrive første bokstav	12	9	7
3. Å koble bokstaver	16	14	12
4. Å skrive siste bokstav	12	6	3
5. Ordlesing, ord til bilde	21	8	2
6. Ordlesing, bilde til ord	21	6	2

Några erfarenheter

- Äldre elever klarar det bättre än yngre.
- Ganska likartad utveckling, men någon grupp går fortare fram än de andra.
- Ortografi spelar roll.
- Tid för läsinlärning är väsentligt.
- Proven kan fånga upp elever med svårigheter.
- Proven kan användas parallellt med prov på norska.

Exempel ur åtgärdshäftet. Pojke i åk 3 N, född i det nya landet.

- Pojken är tvåspråkig och går i årskurs tre.
- Han får extra undervisning i både modersmål och andraspråk.
- Han gör inte mycket, och börjar bli bråkig på alla lektioner.

Proven gjordes enskilt

- Pojken hade genomfört kartläggningsproven på andraspråket.
- Han vägrade att göra proven på modersmålet i grupp.
- På skolan fanns en samordnare för modersmålet, som önskade att specialpedagogen och modersmålsläraren skulle låta eleven genomföra proven individuellt.

Vad var problemet?

- Han hade haft läsinlärning på båda språken i tre år. Ändå var ett ljudenligt ord på fyra bokstäver problematiskt.
- Klassläraren var osäker angående ordförråd på andraspråket.
- Klasslärare, mm-lärare och specialpedagog möttes för en summering.
- Man beslöt att hänvisa eleven vidare till PP-tjänsten.
- Föräldrarna kallades till en diskussion.
- Föräldrarna informerades om utredning och rättigheter.

Utredning av PP-tjänsten och skolans specialpedagog

- Ett prov av mer generella förmågor, som fanns på båda språken, genomfördes av mm-måsläraren och PP-rådgivaren.
- Det språkliga arbetsminnet var nedsatt.
- Provet tolkades och resultaten visade på koncentrationssvårigheter och goda visuella färdigheter.
- Resultaten styrkte iakttagelserna om skillnad mellan muntliga och skriftliga färdigheter.

Åtgärdernas mål.

- Att få pojken att kunna läsa på båda språken.
- Att han ska känna intresse för böcker och berättelser.
- Att motverka känslor av nederlag.
- Att inte utsätta pojken för nederlag inför andra elever.
- Att använda hans starka sidor, exempelvis tekniskt intresse.

Vad gör vi nu?

- Klassläraren, specialpedagogen, PP-rådgivaren och samordnaren för modersmålsundervisning möttes.
- PP-rådgivaren medverkade på arbetslagsmöte, angående arbetsro.
- Samordnaren arrangerade så att modersmålsläraren blev fastare knuten till skolan, och kunde gå på möten.
- Samordnaren undersökte möjligheten att anordna en kurs i flerspråkig läsinlärning.
- Modersmålsläraren hade en genomgång i arbetslaget, över ortografin på modersmålet.

Okumak için eğlenceli!

Föräldrarnas medverkan

- Rådgivaren diskuterade med föräldrarna.
- Föräldrarna ändrade sin arbetsfördelning på kvällen.
- På morgonen skulle barnen få berätta vad de drömt.
- Föräldrarna skulle påminna barnen om att använda bok och band.

Lektionernas innehåll

- Medel söktes från en central resurs.
- Tre timmar lades hos specialpedagogen för att jobba vid datorn.
- Samordnaren skaffade ett program med fonter på modersmålet.
- Specialpedagogen fick instruktion i modersmålets ortografi.
- Pojken fick jobba med att dela in ord i mindre enheter, på båda språken.
- I datorn gjordes ordlekar, och eleven tävlade med sig själv. Alla framsteg illustrerades grafiskt.

- Specialpedagogen skaffade lättlästa böcker på andraspråket, samt inlästa böcker.
- Specialpedagogen visade föräldrarna hur det fungerade med inläsningen.
- Mm-läraren skaffade lätta och bra böcker på modersmålet.
- Så småningom skulle även facklitteratur införskaffas.
- Mycket tid skulle ägnas åt att förklara fackuttryck knutna till skolämnen.
- Ett klassprojekt, emigrering, planerades gemensamt.
- Mer tid till högläsning gavs i mm-undervisningen.
- Alla lärare runt pojken skulle bemöda sig om att ge tydliga instruktioner.
- Halvårsrapporter skrevs.

Flerspråkighet och läs- och skrivsvårigheter

Förutsättningar för upptäckt

Magisteruppsats i Specialpedagogik, Stockholms universitet 2010

elisabeth.linden@spsm.se

Syfte med studien

Att undersöka vilka förutsättningar som finns i skolan för att pedagoger tidigt ska kunna upptäcka flerspråkiga elever som riskerar att utveckla läs- och skrivsvårigheter och därigenom kunna arbeta på ett adekvat sätt.

Frågeställningar

- Vad karakteriserar förutsättningar för tidig upptäckt?
- Hur ser samverkan ut mellan specialpedagoger, klasslärare och modersmåls lärare kring de gemensamma flerspråkiga elevernas läs- och skrivutveckling?

Intervjustudien

- Nio specialpedagoger/lärare, klasslärare och modersmåls lärare.
- Fem skolor i fyra olika kommuner.
- På fyra av skolorna hade 80-100 % av eleverna ett annat modersmål än svenska.
- 20-30 olika språk var representerade.

”100 procent av eleverna har ett annat modersmål än svenska. Kan vi möjligtvis ha någon med en svensk mamma eller pappa i de yngre åren?”

(Specialpedagog Gröna skolan)

Temat

- Samverkan mellan olika yrkeskategorier
- Pedagogers kompetens och erfarenheter
- Olika metoder och arbetssätt
- Specialpedagogiskt stöd
- Organisation och resurser

Samverkan mellan olika yrkeskategorier

- Önskade att samverka mer men hindrades av organisatoriska omständigheter som brist på tid eller en gemensam arena att mötas på.
- Upp till varje enskild pedagog.
- Osäkerhet om hur de övriga yrkeskategoriernas uppdrag såg ut och hur de arbetade med de gemensamma eleverna.
- Saknades en funktion som ansvarade för samverkan.

”En av modersmåslärarna har sin basplacering på skolan. Övriga modersmåslärare jobbar oftast här på dagtid men de har också många andra olika skolor de ska till. Vissa har undervisning utanför schemat, det beror på hur de får ihop det. De har inga egna rum, en av dem jobbar i biblioteket.”
(Speciallärare Röda skolan)

Pedagogers kompetens och erfarenhet

- Elevernas kulturella, sociala och ekonomiska bakgrund och olika förutsättningar.
- Helhetssyn.
- Grundutbildning, kunskap om och attityd till olika kulturer och språk, lång yrkeserfarenhet, förhållningssätt.
- Specialpedagogisk kompetens.
- Kompetens i svenska som andraspråk.

Olika metoder och arbetssätt

- Tidig upptäckt.
- Metoder för upptäckt på elevens alla språk.
- Specialpedagogerna - kartläggningmaterial som var normerade på svenska elever.
- Klasslärarna och modersmålslärarna - erfarenhet och kännedom om eleverna. Men inte säkra på upptäckt.
- Eleverna lärde sig att läsa på svenska och sitt modersmål.
- Osäkerhet hur det såg ut på den egna skolan.
- Ingen utvecklad plan för läsinlärning på flera språk.

”Det är många delar som stämmer överens just med dyslexi och svenska som andraspråk.

Det är väldigt lika varandra, bland annat koncentrationsförmågan, att ta in kunskap. ”

(Specialpedagog Gula skolan)

*”Man drömmer om något
testmaterial, men det har jag
nog inga förhoppningar om.
Man vet ju inte vad som
påverkar en men man får ju
lite mer fingertoppskänsla,
vad är egentligen grundproblemet? ”*
(Specialpedagog Gröna skolan)

Specialpedagogiskt stöd

- Vikten av specialpedagogiskt stöd.
- Utvidgad samverkan kring eleverna där även föräldrar, klasslärare och modersmålslärare deltog i processen.
- Begränsad samverkan.
- Oro över att inte hinna med sitt arbete och att eleverna inte fick det stöd de behövde.

”Det gäller ju att jobba utefter två spår, man måste ju både jobba med språket med ordförståelse och mycket samtal och utveckla det och med läsning och avkodning. Och tekniker också.”

(Speciallärare Lila skolan)

Organisation och resurser

Involvera samtliga yrkeskategorier på skolan och arbeta med att införliva relevant forskning i de specifika villkor som råder på den egna skolan för att uppnå en mer effektiv organisation och undervisning för flerspråkiga elever vilket förutsätter resurser.

Slutsatser

- Samverkan mellan olika yrkeskategorier.
- Kunskap om elevens hela inlärningssituation utifrån kulturmönster och kulturella processer, typisk och avvikande språk, läs- och skrivutveckling i ett flerspråkigt perspektiv och kunskap om elevens fonologiska bearbetning och avkodning.
- Kartläggningmaterial för läsfärdigheter på flera språk.

Slutsatser forts.

- Resultaten vägs samman med pedagogernas tolkning av helheten utifrån samverkan med föräldrar för en rimlig bedömning för vidare åtgärder.
- Om bedömningen tyder på dyslexi genomförs en dyslexiutredning av dem som har flerspråkig specialkompetens inom området.
- Skolan skapar en organisation som samordnar arbetet med läs- och skrivinlärning och undervisning på elevens alla språk vilket kräver resurser.

Flerspråkighet som resurs

”Olika språk är bra. Många språk berikar landet. Olika variationer, olika kulturer, olika mentalitet. Språk är kultur, identitet, kärlek och känsla, allt.”
(Modersmåslärare Gröna skolan)

Länkar

- <http://modersmal.skolverket.se>
- <http://www.biling.su.se>
- <http://www.andrasprak.su.se>
- <http://www.sprakenshus-umas.se>
- http://www.afasi.se/index.php?option=com_content&view=article&id=118&Itemid=65
- <http://www.kodknackarna.se/index2.html>
- <http://www.dyslexiforeningen.se>
- <http://www.nvsd44.bc.ca/default.aspx>
- <http://www.hio.no/Enheter/NAFO>
- <http://urplay.se/162000>

Referenser

- Bøyesen, L. (2006). Flerspråkighet och läs- och skrivsvårigheter. Bjar, L.(red) *Det hänger på språket!* Lund: Studentlitteratur.
- Bøyesen, L. (2007). *Kartleggingsprøver på forskjellige minoritetsspråk i Norge*. Oslo. Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) Høgskolen i Oslo (HiO) www.hio.no/nafo.
- Cummins, J. (2000). *Language, Power and Pedagogy. Bilingual Children in the Crossfire*. Clevedon, Buffalo, Toronto, Sydney: Multilingual Matters LTD.
- Hedman, C. (2009). *Dyslexi på två språk – En multipel fallstudie av spansk-svensktalande ungdomar med läs- och skrivsvårigheter*. Doktorsavhandling i tvåspråkighet. Stockholm: Stockholms universitet.
- Hyltenstam, K. (2010). Läs- och skrivsvårigheter hos tvåspråkiga. Ericson, B. (red) *Utredning av läs- och skrivsvårigheter*. Fjärde upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Myrberg, M. (2009). Pedagogiska kontroverser kring dyslexi/ läs- och skrivsvårigheter. Samuelsson, S, m fl. *Dyslexi och andra svårigheter med skriftspråket*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Salameh, E-K. (2003). *Language impairment in Swedish bilingual children – epidemiological and linguistic studies*. (Dissertation) Lund: Lund University.
- Seymour P et al. (2003). *Foundation literacy acquisition in European orthographies*. British Journal of Psychology, 94, 143-174.
- Skolinspektionen (2010). *Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska*. Stockholm: Skolinspektionen.
- Thomas, W.P & Collier, V. (2002). *A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement*. Crede (Center for Research on Education, Diversity & Excellens).